

เวเนซุเอลา...สมาชิกใหม่ของกลุ่ม MERCOSUR

เมื่อวันที่ 4 กรกฎาคม 2549 ที่ผ่านมา ทั่วโลกต่างให้ความสนใจกับความเคลื่อนไหวครั้งสำคัญของภูมิภาคลาตินอเมริกา เมื่อเวเนซุเอลาซึ่งเป็นประเทศที่มีขนาดเศรษฐกิจใหญ่เป็นอันดับ 3 ในภูมิภาค (รองจากบราซิลและอาร์เจนตินา) และเป็นผู้กุมชะตาพลังงานน้ำมันอันดับต้น ๆ ของโลก ได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกใหม่ลำดับที่ 5 ของกลุ่มตลาดร่วมตอนใต้ (Southern Common Market) หรือกลุ่ม MERCOSUR (Mercado Comun del Sur) ในภาษาสเปน ซึ่งน่าจะเป็นนิมิตหมายอันดีต่อการเสริมสร้างความสัมพันธ์ของภูมิภาคลาตินอเมริกาให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้นต่อไปในอนาคต

➤ เหตุผลในการเป็นสมาชิก MERCOSUR

เหตุผลสำคัญที่ทำให้เวเนซุเอลาเข้าร่วมกลุ่ม MERCOSUR เกิดจากการที่ประธานาธิบดี Hugo Chavez ของเวเนซุเอลา มีแนวคิดจะรวมเศรษฐกิจของภูมิภาคลาตินอเมริกาให้เป็นปึกแผ่นมากขึ้น เพื่อลดการพึ่งพาสหรัฐฯ ประกอบกับประธานาธิบดี Chavez มีสายสัมพันธ์อันดีกับผู้นำของหลายประเทศในกลุ่ม MERCOSUR อย่างบราซิล อาร์เจนตินา และอุรุกวัย เนื่องจากมีแนวคิดทางการเมืองและเศรษฐกิจที่คล้ายคลึงกัน โดยเน้นนโยบายแบบสังคมนิยมและต่อต้านทุนนิยม ซึ่งเชื่อว่าเป็นต้นตอของปัญหาความยากจนของประเทศในภูมิภาคนี้ ทั้งนี้ เวเนซุเอลาได้สมัครเข้าเป็นสมาชิกกลุ่ม MERCOSUR เมื่อเดือนธันวาคม 2548 หลังจากนั้นได้เตรียมความพร้อมต่าง ๆ รวมถึงปรับปรุงกฎระเบียบให้สอดคล้องกับกลุ่มมากยิ่งขึ้น ทั้งในแง่ของระบบภาษีและระบบกฎหมายต่าง ๆ จนกระทั่งเมื่อวันที่ 4 กรกฎาคม 2549 ที่ผ่านมา เวเนซุเอลาจึงได้ลงนามใน “Adhesion Protocol” ซึ่งเป็นพันธกรณีที่เวเนซุเอลาจะต้องปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่ม MERCOSUR ทำให้เวเนซุเอลาเข้าเป็นสมาชิกของกลุ่มอย่างสมบูรณ์ สำหรับเหตุผลสำคัญอีกข้อหนึ่งที่ทำให้เวเนซุเอลาเข้าเป็นสมาชิกกลุ่ม คือ เดิมเวเนซุเอลาเคยเป็นสมาชิกของกลุ่มประชาคมแอนเดียน (The Andean Community) ซึ่งเป็นการรวมกลุ่มของประเทศในภูมิภาคลาตินอเมริกาตอนบน ปัจจุบันประกอบด้วยสมาชิก 4 ประเทศ ได้แก่ โบลิเวีย โคลอมเบีย เอกวาดอร์ และเปรู แต่ภายหลังจากที่โคลอมเบียและเปรูตกลงเปิดเสรีการค้าสินค้าและบริการภายใต้ข้อตกลง Free Trade Area of the Americas (FTAA) กับสหรัฐฯ ทำให้เวเนซุเอลาไม่พอใจ จึงหันมาขยายความร่วมมือกับกลุ่ม MERCOSUR มากขึ้น โดยได้ลาออกจากการเป็นสมาชิกของกลุ่มประชาคมแอนเดียน เมื่อเดือนเมษายน 2549 ที่ผ่านมา

➤ พันธกรณีของเวเนซุเอลา

สาระสำคัญใน “Adhesion Protocol” นี้เอง ที่ถือเป็นจุดเปลี่ยนครั้งสำคัญของกลุ่ม MERCOSUR เนื่องจากใน “Adhesion Protocol” ได้บรรจุสาระสำคัญของการเข้าร่วมกลุ่มบนพื้นฐานของแนวคิดที่เรียกว่า “Bolivarian Alternative for the Americans (ALBA)” ซึ่งเป็นทางเลือกใหม่ในการพัฒนาภูมิภาคลาตินอเมริกาโดยไม่คำนึงถึงระบบทุนนิยม แต่คำนึงถึงการกระจายรายได้และแก้ไขปัญหาความยากจนในสังคมเป็นหลัก โดยแต่ละฝ่ายจะให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รวมถึงการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการที่อีกฝ่ายมีความต้องการ¹ ซึ่งเวเนซุเอลาได้เสนอแนวคิด ALBA ให้เป็นกรอบพื้นฐานในการพัฒนากลุ่ม MERCOSUR และใช้สำหรับเจรจาต่อรองทางการค้ากับประเทศนอกกลุ่ม นอกจากนี้ ยังครอบคลุมถึงความร่วมมือในด้านอื่น ๆ ที่สำคัญของกลุ่มด้วย อาทิ พลังงาน การค้า การลงทุน และการเงิน ฯลฯ

¹ เวเนซุเอลาเคยปฏิบัติภายใต้แนวคิดนี้กับคิวบา โดยเวเนซุเอลาขายน้ำมันราคาถูกให้แก่คิวบา ขณะที่คิวบาส่งหมอมาช่วยรักษาชาวเวเนซุเอลาในเขตชนบทที่ห่างไกล

ขณะนี้ประเทศสมาชิกในกลุ่ม MERCOSUR อยู่ระหว่างการพัฒนาความสัมพันธ์ไปสู่การเป็นตลาดร่วม (Common Market) ซึ่งนอกจากจะมีการยกเลิกภาษีศุลกากรระหว่างกัน และกำหนดอัตราภาษีศุลกากรที่เรียกเก็บจากประเทศนอกกลุ่มในอัตราเดียวกันแล้ว ยังต้องมีการเคลื่อนย้ายสินค้าและปัจจัยการผลิต อาทิ เงินทุน แรงงาน และบริการต่าง ๆ ระหว่างประเทศสมาชิกได้อย่างเสรีอีกด้วย สำหรับระยะแรกที่เข้าเป็นสมาชิกใหม่นี้ เวเนซุเอลามีข้อผูกพันที่จะต้องยกเลิกอัตราภาษีที่เรียกเก็บจากประเทศสมาชิกในกลุ่ม โดยมีช่วงเวลาในการปรับตัวที่แตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับขนาดเศรษฐกิจของประเทศสมาชิกในกลุ่ม ดังนี้

- ประเทศปารากวัยและอูรุกวัย ซึ่งมีขนาดเศรษฐกิจเล็กกว่า เวเนซุเอลาจะยกเลิกการเก็บภาษีนำเข้าจาก 2 ประเทศนี้ ทันทีที่เข้าเป็นสมาชิก ขณะที่ 2 ประเทศนี้ จะยกเลิกการเก็บภาษีนำเข้าจากเวเนซุเอลาภายในปี 2556
- ประเทศบราซิลและอาร์เจนตินา ซึ่งมีขนาดเศรษฐกิจที่ใหญ่กว่า เวเนซุเอลาจะยกเลิกการเก็บภาษีนำเข้าจาก 2 ประเทศนี้ ภายในปี 2554 ในกรณีที่เป็นสินค้าที่ไม่อ่อนไหว (Non-sensitive Products) และภายในปี 2556 ในกรณีที่เป็นสินค้าอ่อนไหว (Sensitive Products) เช่น สินค้าเกษตร ขณะที่ 2 ประเทศนี้ จะยกเลิกการเก็บภาษีนำเข้าจากเวเนซุเอลา ภายในปี 2552

นอกจากนี้ เวเนซุเอลายังจะต้องกำหนดอัตราภาษีนำเข้าและส่งออกที่เรียกเก็บจากประเทศนอกกลุ่มในอัตราเดียวกัน (Common External Tariff : CET) กับที่ประเทศสมาชิกในกลุ่มเรียกเก็บ ภายในปี 2553 และต้องพัฒนาความสัมพันธ์กับประเทศในกลุ่มเพื่อนำไปสู่การเป็นตลาดร่วมในท้ายที่สุด

➤ ผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อ MERCOSUR

แม้ว่าการเข้าเป็นสมาชิกกลุ่ม MERCOSUR ของเวเนซุเอลาจะถูกกล่าวว่ามีนัยสำคัญทางการเมือง แต่ในทางปฏิบัติแล้วก็ไม่สามารถปฏิเสธได้ว่า การรวมกลุ่มดังกล่าวน่าจะส่งผลดีต่อเศรษฐกิจโดยรวมของกลุ่ม MERCOSUR และเวเนซุเอลา ในหลายด้าน ดังนี้

1. เพิ่มบทบาทของกลุ่มในเวทีโลก หลังจากที่เวเนซุเอลาเข้าเป็นสมาชิก ทำให้กลุ่ม MERCOSUR เป็นกลุ่มการค้าที่มีขนาดใหญ่เป็นอันดับ 3 ของโลก รองจากเขตการค้าเสรีอเมริกาเหนือ (The North America Free Trade Area : NAFTA) และสหภาพยุโรป (The European Union : EU) โดยครอบคลุมพื้นที่กว่า 12.8 ล้านตารางกิโลเมตร และมีประชากรรวมกันกว่า 255 ล้านคน หรือราว 65% ของประชากรของภูมิภาคลาตินอเมริกา รวมทั้งมีผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (Gross Domestic Product : GDP) รวมกันกว่า 1 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือราว 75% ของ GDP ของภูมิภาคนี้ ซึ่งนอกจากจะช่วยให้การค้าและการลงทุนระหว่างกันในกลุ่มขยายตัวได้มากขึ้น จนลดการพึ่งพาสหรัฐฯ ซึ่งเป็นคู่ค้าและนักลงทุนหลักของกลุ่มได้ในที่สุด ตามเจตนาของประธานาธิบดี Chavez แล้ว ตลาดที่มีขนาดใหญ่ขึ้นยังช่วยเสริมสร้างความแข็งแกร่งของกลุ่มและเพิ่มอำนาจต่อรองทางการค้าในเวทีโลกด้วย

2. เป็นแหล่งพลังงานสำคัญของภูมิภาค เวเนซุเอลามีน้ำมันและก๊าซธรรมชาติสำรองมากที่สุดในภูมิภาคลาตินอเมริกา โดยเป็นผู้ผลิตน้ำมันรายใหญ่อันดับ 1 ของภูมิภาคลาตินอเมริกา และรายใหญ่อันดับ 5 ของโลก ดังนั้น อุตสาหกรรมน้ำมันจึงเป็นหัวใจหลักของเวเนซุเอลา (สัดส่วนราว 80% ของมูลค่าส่งออกทั้งหมดและมีสัดส่วนราว 30% ของ GDP รวมทั้งเป็นที่มาของรายได้ราว 50% ของรายได้ทั้งหมดของรัฐบาล) และภูมิภาคนี้ ล่าสุด เมื่อเดือนมกราคม 2549 ที่ผ่านมามีความร่วมมือในการสร้างความยิ่งใหญ่ของกลุ่มฯ ในฐานะที่เป็นแหล่งพลังงานสำคัญของภูมิภาคก็เกิดขึ้น โดย เวเนซุเอลา บราซิล และอาร์เจนตินา ได้ร่วมลงนามในโครงการ “Super Pipeline” เพื่อก่อสร้างเครือข่ายท่อส่งก๊าซเชื่อมระหว่างกัน

ระยะทางรวมราว 8,000 กิโลเมตร ซึ่งเป็นท่อส่งก๊าซที่ยาวที่สุดในภูมิภาคลาตินอเมริกา โดยเชื่อมระหว่างกรุงการากัส เมืองหลวงของเวเนซุเอลา ตัดผ่านป่าอเมซอนในประเทศบราซิล ไปยังกรุงบัวโนสไอเรส เมืองหลวงของอาร์เจนตินา และยังสามารถเชื่อมต่อไปยังโบลิเวีย ปารากวัย และอุรุกวัย ได้อีกด้วย ซึ่งคาดว่าจะใช้งบประมาณก่อสร้างราว 18 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ทั้งนี้ การสร้างท่อส่งก๊าซดังกล่าวเป็นการเสริมสร้างความร่วมมือด้านพลังงานที่สำคัญที่สุดของกลุ่ม MERCOSUR เพื่อให้มีการใช้พลังงานร่วมกันโดยมีต้นทุนต่ำ อันเป็นหนทางหนึ่งที่จะช่วยให้ประเทศสมาชิกที่มีเศรษฐกิจขนาดเล็กอย่างปารากวัย และอุรุกวัย สามารถพัฒนาและเติบโตทัดเทียมกับประเทศอื่น ๆ ในกลุ่มที่มีเศรษฐกิจขนาดใหญ่กว่าได้

3. พัฒนาแหล่งเงินทุนภายในภูมิภาค ในช่วง 2-3 ปี ที่ผ่านมา ราคาน้ำมันในตลาดโลกที่ปรับตัวสูงขึ้นมาก ทำให้เวเนซุเอลามีรายได้จากการส่งออกน้ำมันเพิ่มขึ้นมาก และกลายเป็นแหล่งเงินทุนที่สำคัญของกลุ่ม MERCOSUR เพื่อใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศสมาชิกในกลุ่ม ทั้งนี้ เมื่อเดือนกรกฎาคม 2549 ที่ผ่านมา เวเนซุเอลาและอาร์เจนตินาได้ลงนามในข้อตกลงทวิภาคีระหว่างกัน โดยเวเนซุเอลาจะรับซื้อพันธบัตรระยะสั้น (60-90 วัน) ที่ออกโดยรัฐบาลอาร์เจนตินามูลค่ากว่า 2 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ภายในปี 2549 เพื่อให้รัฐบาลอาร์เจนตินานำเงินไปชำระหนี้และใช้พัฒนาระบบสาธารณูปโภคในประเทศ นอกจากนี้ ยังมีโครงการที่จะทำข้อตกลงทวิภาคีในลักษณะเดียวกันนี้กับประเทศสมาชิกอื่น ๆ ในกลุ่มด้วย เรียกว่า “Bond of South” หรือ “Bi-national Bond” เพื่อให้ประเทศสมาชิกลดการพึ่งพาแหล่งเงินทุนจากภายนอกกลุ่ม รวมทั้งยังเป็นการวางแผนเพื่อนำไปสู่การจัดตั้งธนาคารของภูมิภาค (The Bank of South) ในระยะถัดไปอีกด้วย

การเข้าเป็นสมาชิกกลุ่ม MERCOSUR ของเวเนซุเอลา นอกจากจะทำให้กลุ่มมีความยิ่งใหญ่และโดดเด่นในเวทีการค้าโลกแล้ว ประเทศสมาชิกในกลุ่มยังจะได้รับประโยชน์จากการเข้าเป็นสมาชิกของเวเนซุเอลา ในแง่ของแหล่งเงินทุน แหล่งพลังงาน ซึ่งจะทำให้การพัฒนาในกลุ่มมีความคล่องตัวมากขึ้น นอกจากนี้ ยังจะได้ประโยชน์จากการขายสินค้าให้เวเนซุเอลาเพิ่มขึ้นด้วย เนื่องจากประสิทธิภาพในการผลิตสินค้าในภาคอุตสาหกรรมและภาคเกษตรกรรมของเวเนซุเอลาที่ยังด้อยกว่าประเทศสมาชิกขนาดใหญ่อื่น ๆ ในกลุ่ม อาทิ บราซิลและอาร์เจนตินา ซึ่งจะช่วยให้เวเนซุเอลามีการนำเข้าสินค้าจากประเทศสมาชิกในกลุ่มมากขึ้น

อย่างไรก็ตาม การเข้าเป็นสมาชิกกลุ่ม MERCOSUR ของเวเนซุเอลา อาจทำให้การลงทุนจากต่างประเทศในกลุ่มไม่ขยายตัวเท่าที่ควร เนื่องจากนโยบายชาตินิยมของเวเนซุเอลาที่ต่อต้านการลงทุนจากต่างประเทศ และความไม่ลงรอยกันระหว่างเวเนซุเอลากับสหรัฐฯ อาจส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ทางการค้าและการลงทุนของกลุ่มกับสหรัฐฯ อีกด้วย

ส่วนเศรษฐกิจต่างประเทศ ฝ่ายวิชาการ
สิงหาคม 2549